

Barbara Kaczmarczyk - Wichary:

Problemy dzieci z rodzin marginalizowanych

na przykładzie „Środowiskowego Programu Psychoprophylaktycznego dla dzieci i młodzieży oraz ich rodzin zagrożonych marginalizacją społeczną w dzielnicy Katowice - Załęże” prowadzonego przez Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży „Dom Aniołów Stróżów” w Katowicach

Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży „Dom Aniołów Stróżów” prowadzi od 1991 r. środowiskowe programy psychoprophylaktyczne, resocjalizacyjne, wychowawcze i pracy ulicznej dla zaniedbanej wychowawczo młodzieży, dzieci oraz rodzin zagrożonych marginalizacją, bezrobociem, przestępczością i uzależnieniami. Tworzone przez nas programy są alternatywą dla dominującego w Polsce publicznego, zinstytucjonalizowanego systemu dużych i drogiej placówek publicznych.

Obecnie realizujemy „Środowiskowy Program Psychoprophylaktyczny dla dzieci i młodzieży oraz ich rodzin zagrożonych marginalizacją społeczną w dzielnicy Katowice-Załęże”, którego celem jest przeciwdziałanie marginalizacji społecznej młodzieży i dzieci zagrożonych demoralizacją, przestępczością i uzależnieniami, bez konieczności opuszczania przez nie domu, szkoły, swojego środowiska oraz pomoc ich rodzinom dotkniętym długofalowymi skutkami wykluczenia społecznego.

W ramach programu są prowadzone:

- Ognisko Wychowawcze dla dzieci w wieku przedszkolnym (3 do 6 lat)
- Świetlica Terapeutyczna dla dzieci w wieku młodszym szkolnym (7 - 10 lat)
- Świetlica Terapeutyczna dla dzieci w wieku starszym szkolnym (10 - 15 lat)
- Poradnia Rodzinna
- Praca na rzecz społeczności lokalnej
- Współpraca ze służbami społecznymi
- Szkolenie z zakresu psychoprophylaktyki dla wolontariuszy i pracowników.

Ponadto od 2009 roku poszerzymy program o:

- Pracę uliczną
- Klub Młodzieżowy
- Specjalistyczną Poradnię Rodziną - rozszerzona oferta indywidualnego asystenta rodzinnego o aktywizację zawodową i społeczną.

Program ten ma charakter kompleksowy i innowacyjny. W oparciu o profesjonalną kadre i przeszkolony przez nas zespół wolontariuszy zakłada długofalową pomoc dla swoich podopiecznych w ich naturalnym środowisku. Przyczynia się do zatrzymania procesu degradacji i izolacji całych rodzin, usuwa przepaść między dziećmi i ich rówieśnikami z innych środowisk.

Charakterystyka problemów dzieci i młodzieży

Większość dzieci zamieszkujących zdegradowaną, robotniczą dzielnicę Katowic - Załęże, wychowuje się na ulicy, mając problemy w życiu codziennym, znaczne deficyty rozwojowe, ubogie dziedzictwo cywilizacyjne, intelektualne i kulturowe. Taka sytuacja drastycznie pozbawia je nadziei na „lepsze jutro”, zmniejsza ich szansę na zdobycie zawodu i pracy oraz możliwość życia na poziomie społecznych standardów.

Dzieci pochodzą z rodzin, które najczęściej nie pracują, żyją z kradzieży, nielegalnego handlu i zasiłków pomocy społecznej. Rodziny te często nie radzą sobie z problemami życia codziennego:

- często są bez pracy lub trudno im utrzymać dłużej pracę,
- mają bardzo niskie kwalifikacje, a niejednokrotnie brak wykształcenia,
- brakuje im pieniędzy i środków do życia,
- żyją w trudnych warunkach socjalnych, mają liczne zadłużenia za prąd, mieszkanie,
- mają problemy zdrowotne oraz problemy emocjonalne, które determinują nie tylko ich funkcjonowanie w rodzinie, ale również zawodowe i społeczne.

Wychowując się w rodzinach z licznymi problemami dzieci żyją w stałym napięciu. Mają brak poczucia sprawczości i wpływu na swoją sytuację, brak odpowiedzialności za siebie i swoje życie. Są nieufni wobec innych, a szczególnie wobec dorosłych, na których wielokrotnie się zawiedli. Mają niskie poczucie własnej wartości, dlatego przeżycie jakichkolwiek porażek i niepowodzeń dewaluuje całą ich osobę. W związku z powyższym unikają ryzyka, porażek - raczej nie próbują inaczej rozwiązywać swoich problemów i kłopotów. Żeby zwrócić uwagę na siebie, często sięgają do znanych form zachowań destrukcyjnych. Nie wierzą, że może być inaczej, brak im nadziei na zmianę. Liczy się dla nich tylko „tu i teraz”.

Bazując na swoim wieloletnim doświadczeniu w pracy z osobami wykluczonymi uważam, że dla nich sposobem wyjścia z ubóstwa jest tworzenie systemów pomocy, którego składowe będą miały wobec siebie charakter komplementarny, co w znacznym stopniu zwiększy długofalową efektywność oddziaływań wychowawczych i terapeutycznych. System taki powinien zawierać małe lokalne formy opieki, terapii i resocjalizacji dzieci, młodzieży i rodzin zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

Formy pomocy w ramach Środowiskowego Programu Psychoprofilaktycznego

Na terenie Załęża działają 3 placówki dla dzieci i młodzieży: ognisko wychowawcze dla dzieci w wieku przedszkolnym i 2 świetlice terapeutyczne dla dzieci w młodszym i starszym wieku.

Świetlice Terapeutyczne są czynne 5 dni w tygodniu po ok. 5,5 godziny. Ognisko wychowawcze czynne 5 dni w tygodniu po ok. 5 godzin. Obejmują swoją opieką ok. 80 dzieci rocznie. W ramach Programu dzieci i młodzież uczestniczą w codziennych zajęciach po ok. 5 godzin dziennie. Znajdują pomoc i wsparcie w rozwiązywaniu swoich problemów szkolnych, rówieśniczych czy rodzinnych. Uczą się współzycia i współpracy w grupie oraz rozwiązywania konfliktów bez używania przemocy. Staramy się tworzyć alternatywę dla ulic i podwórek, alternatywę dla przemocy i uzależnień, poczucia krzywdy i beznadziei. Chcemy, aby wychowankowie mogli poznać i spróbować różnych form aktywności oraz nabyć umiejętności społeczne, które potrzebne są do prawidłowego rozwoju i funkcjonowania w społeczeństwie. Jedną z form aktywności, dzięki którym uczą się współpracy i nabywają umiejętności społeczne, są zimowe i letnie obozy terapeutyczne oraz rajdy i wyjazdy kulturalno-sportowe.

Ponadto w ramach programu działa Poradnia Rodzinna, w której sześcioro wykwalifikowanych terapeutów i konsultantów rodzinnych pomaga rodzinom podopiecznych świetlic i ogniska w różnych sferach życia – od pracy czysto socjalnej, poprzez wsparcie w kryzysie, po terapię rodzinną i małżeńską. Udzielając pomocy koncentrujemy się na poprawie funkcjonowania całej rodziny, a nie tylko poszczególnych jej członków.

W celu integracji społeczności lokalnej organizujemy wspólnie z podopiecznymi zajęcia i imprezy dla mieszkańców dzielnicy. Aby zwiększyć efektywność i zmniejszyć izolację społeczną podopiecznych, stale współpracujemy ze wszystkimi podmiotami działającymi w dzielnicy na rzecz mieszkańców (szkoły, przedszkola, MOPS, Kościół, Sąd, inne organizacje). Mamy stałą współpracę z ok. 40 pracownikami służb społecznych rocznie.

W ramach programu prowadzimy także szkolenia zawodowe w zakresie psychoprofilaktyki dla wolontariuszy, w ramach których organizujemy dwuletnie staże zawodowe dla ok. 20 wolontariuszy rocznie, zwłaszcza studentów ostatnich lat uniwersyteckich kierunków społecznych, zainteresowanych zdobywaniem wiedzy i praktycznych umiejętności socjoterapeutycznych. W ramach tego szkolenia prowadzone są cykle treningów psychologicznych oraz dwuletni staż zawodowy w zakresie psychoprofilaktyki.

Barbara Kaczmarczyk-Wichary, Prezes Zarządu Stowarzyszenia